

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokuntakuuleminen

20.3.2026 klo 10.30

Asia: HE 149/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Perhehoitoliitto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi lastensuojelulain muuttamiseksi sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Otamme kantaa tässä kuulemisessa niihin hallituksen esityksen kohtiin, jotka koskevat perhehoitoa.

Säätelyn välttämättömyys

Perhehoitoliitto näkee välttämättömänä säätelyn selkeyttämisen erityisesti perhehoidossa tapahtuvaa kasvatuksellista ohjausta koskien. Hallituksen esityksessä kuvatulla tavalla toteutettuna se mahdollistaa lainmukaisen ja lapsen tarpeisiin vastaavan perhehoidon samalla tavoin kuin tilanteissa, joissa lapsi kasvaa vanhempansa hoidossa. Selkeytys vahvistaa yhtenäistä kansallista linjaa heikoimmassa asemassa olevan lapsen hyvästä hoidosta ja kasvatuksesta sekä parantaa perhehoitajien työn turvallisuutta ja tehtävän houkuttelevuutta.

Nykytila on riski, koska emme ole onnistuneet turvaamaan lapsen kasvatusta ja hyvinvointia kaikissa arjen tilanteissa. Perhehoitoliiton vuoden 2025 kysely (N=200) ja ohjaus- ja neuvontatyö osoittavat, että säätely ei anna perhehoitajille riittäviä keinoja toimia lapsen parhaaksi, mikä synnyttää keinottomuutta ja epävarmuutta sallituista toimintatavoista. Myös ammattilaisten puutteellinen tietämys lisää tulkinnanvaraisuutta ja vaikeuttaa lapsikohtaisten arvioiden tekemistä. Tämä epäselvyys vaarantaa lapsen tarpeisiin vastaavan kasvatuksen ja huolenpidon, lapsen oikeuksien toteutumisen, perhehoidon turvallisuuden sekä perhehoitajan oikeusturvan.

Psyykkinen vaaratilanne ja teknologia

Hallituksen esityksessä ehdotetun lisäksi Perhehoitoliiton näkemyksen mukaan lastensuojelulain perusteluissa tulisi tunnistaa tilanteet, joissa lapsen psyykkinen vointi on rinnasteinen fyysiseen henkeä tai terveyttä uhkaavaan hätätilanteeseen. Näihin tilanteisiin tulee voida vastata kuten muihin akuutteihin vaaratilanteisiin esimerkiksi lapsen sylissä rauhoittelemalla silloin, kun se tapahtuu ilman voimankäyttöä ja on lapsen hoitotahon ohjeistamaa.

Lisäksi olisi syytä tarkentaa teknologian hyödyntämisen mahdollisuuksia esimerkiksi digilaitteiden ikätasoisien sisällön ja sovellusten rajaamisessa myös silloin, kun käytössä on palveluita tai ohjelmistoja, joissa on oheistoimintona paikannus tai laitteen käytön seurannan mahdollisuus. Toivomme perusteluihin myös kannanottoa lapsen paikantamiseen liittyviin kysymyksiin etenkin tilanteissa, joissa ei ole kyse sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 321 §:n mukaisesta hätäpaikannuksesta, vaan lapsi itse toivoo paikantamista tai se on muutoin yksittäisessä tilanteessa hänen etunsa mukaista. Epäselvää on myös esimerkiksi se, voidaanko lapsen tavaroihin kiinnittää paikannustägi esimerkiksi tilanteissa, joissa tavarat katoavat toistuvasti, huolimatta siitä, että tägi tosiasiaassa usein ilmaisee myös lapsen sijainnin.

Asiakassuunnitelma ja velvoittava kirjaus

Hallituksen esityksen 4 a §:n 3 momentissa ehdotetaan, että sosiaalityöntekijän tulee asiakassuunnitelmaa laadittaessa keskustella lapsen sijaishuollon aikaisista menettelytavoista, kasvatuseriaa-asteista sekä arjen säännöistä ja käytännöistä. Tavoitteena on selkeyttää nykytilaa ja varmistaa, että lapsen asioissa keskeiset toimijat jakavat mahdollisimman yhdenmukaisen käsityksen kasvatuksellisista käytännöistä ja niiden merkityksestä turvallisen arjen toteuttamisessa.

Perhehoitoliitto kannattaa esityksessä ehdotettua sääntelyä ja ehdottaa, että perusteluissa korostettaisiin kasvatuseria-ustelujen ennakoivaa luonnetta siten, että keskustelut sisältäisivät esimerkiksi varautumista eri kehitysvaiheisiin tai vuoropuhelua sijaishuoltopaikasta luvatta poistumista ennaltaehkäisevistä toimenpiteistä.

Perhehoitoliitto ehdottaa, että sovittujen kasvatuseria-ustäntöjen kirjaus asiakassuunnitelmaan olisi velvoittavaa. Kuten esityksessä todetaan, asiakassuunnitelman merkitys korostuu etenkin perhehoidossa, koska perhehoitoon sijoitetulle lapselle ei tehdä hoito- ja kasvatuseria-ustelmaa vastaavalla tavalla kuin lastensuojelulaitokseen sijoitetulle lapselle. Perhehoitoliiton näkemyksen mukaan kirjaaminen on välttämätöntä yksilöllisen arvion ja lapsen turvallisen perhehoidon varmistamiseksi. Velvoittavan dokumentoinnin puute on myös riski hallituksen esityksen 4b §:ssä tarkoitettujen aineiden ja esineiden poisottamista koskevan sääntelyn toteuttamisessa ja saattaa johtaa tilanteisiin, joissa perhehoitaja jää arvioimaan sopivia toimenpiteitä yksin.

Asiakassuunnitelma on perhehoitajalle asiakirja, jonka viitoittamana hän arjessa toimii. Kasvatuseria-ustelujen dokumentointi lisää lapsen oikeusturvan lisäksi myös perhehoitajan oikeusturvaa. Perhehoidon heikkona lenkinä on ollut valvonta. Tämän muutoksen myötä asiakassuunnitelma olisi dokumentoituna aiempaa merkityksellisempi ennakoivan ohjauksen ja valvonnan väline.

Mahdollisuus ottaa vaarallisia aineita ja esineitä pois lisää perhehoidon turvallisuutta

Perhehoitoliitto kannattaa esitystä aineiden ja esineiden pois ottamisesta kasvatuksellisenä keinona, samoin kuin säännöksen velvoittavuutta, kuten esityksessä kuvataan. Myös se, että päätöksenteko aineiden ja esineiden pois ottamisesta olisi jonkun muun kuin perhehoitajan tehtävä, on perusteltua. Perhehoitajalle esitetty velvollisuus ilmoittaa aineiden ja esineiden haltuunotosta välittömästi lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle lisää perhehoidon turvallisuutta ja vahvistaa perhehoitajan oikeusturvaa.

Hallituksen esityksessä (4 c § 2 mom.) esitetään sääntelyä siitä, että päätöksen aineiden ja esineiden poisottamisesta sijoitetulta tai lapselta sekä sen palauttamisesta lapselle tekee 13 b §:ssä tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai muu hyvinvointialueen toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija. Esityksessä todetaan, että toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla tarkoitetaan lapsen sijaishuollosta ja sosiaalipäivystyksestä vastuussa olevaa hyvinvointialuetta ja sen delegointisäännöksellä valtuuttamaa viranhaltijaa.

Jos tämä ehdotus mahdollistaa tehtävän delegoimisen niin haluttaessa virassa olevalle perhehoitajan vastuutyöntekijälle (perhehoitolaki 15 §), tunnistamme erityisen vahvan toimeenpanon tuen tarpeen. Lapsen ympärillä toteutuvaa yhteisvanhemmuutta ja yhteistyötä tarkastelevan tutkimuksen alustavien tulosten mukaan keskeinen huomio on, ettei yhteistyötä näytä koordinoivan kukaan (LYYPE Lapsen Ympärillä – Yhteisvanhemmuussuhteet lastensuojelun perhehoidossa, <https://www.jamk.fi/fi/projekti/lyype>).

Erityisen huolenpidon jaksot

Perhehoitoliitto kannattaa hallituksen esityksessä ehdotettua sääntelyä erityisen huolenpidon jaksoista, koska se mahdollistaa tarvittaessa jakson myös perhehoidossa asuvalle lapselle. Esitetty sääntely ei turvaisi erityisen hoidon jaksolle siirtyvälle lapselle oikeutta palata samaan perhehoitoperheeseen, mikä vaarantaisi ihmissuhteiden pysyvyyttä ja ennakoitavuutta. Perhehoitoliitto ehdottaa, että lapsella tulisi olla oikeus palata ensimmäiseltä erityisen hoidon jaksolta perhehoitoperheeseen, josta siirtyi erityisen huolenpidon jaksolle.

Perhehoidosta luvatta poistuminen

Perhehoitoliitto kiittää, että esityksessä ehdotetaan sääntelyä koskien perhekodista luvatta poistuneen lapsen etsintää ja palauttamista, vaikka ilmiö on marginaalinen. Kiitämme myös täsmennyksestä, jonka mukaan ehdotettu säännös siitä, ettei perhehoitajalla ole velvoitetta etsiä lasta, ei kuitenkaan estä häntä etsimästä lasta, mikäli perhekodin tilanne sen sallii. Kuten aiemmin on mainittu, ehdotamme että luvatta poistumisten ennaltaehkäisyä vahvistetaan asiakassuunnitelman yhteydessä tapahtuvien ennakoivien kasvatuskeskusteluin, dokumentoidusti.

Koulutus, toimeenpano ja seuranta

Perhehoitoliitto kiittää koulutuksen ja vahvan toimeenpanon ohjauksen tunnistamisesta tässä hallituksen esityksessä.

Perhehoitoliiton näkemyksen mukaan kasvatuksellisen ohjaamisen lapsen oikeuksia kunnioittava käytännön soveltaminen edellyttää suunnitelmallista kansallista seurantaa tilatiedon keräämistä ja tutkimuksen keinoin sekä valmiutta uudistaa lainsäädäntöä aiempaa ajantasaisemmin.

Perhehoitoliitto toivoo sijaishuollon kokonaisvaltaista kehittämistä suunnitelmallisesti yli hallituskausien siten, että yhdeksi kehittämistyötä ohjaavaksi asiakirjaksi laadittaisiin kansallinen suunnitelma perhehoidon suhteellisen osuuden kasvun ja laadun varmistamiseksi.

Lisätietoja:

Anu Lehtosaari, kehittämisspäälikkö, Perhehoitoliitto ry, anu.lehtosaari@perhehoitoliitto.fi,
040 310 1443

Merja Lehtiharju, toiminnanjohtaja, Perhehoitoliitto ry, merja.lehtiharju@perhehoitoliitto.fi,
040 310 1441